

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ

อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

AN ANALYTICAL STUDY OF THE BUDDHIST IDENTITY OF TAI LUE ETHNIC GROUPS IN BAN-
THI DISTRICT. LAMPHUN PROVINCE

พระแสงห้ำ สิริสุวณโณ Phra Saengla Sirisuvanno

ไพรินทร์ ณ วันนา Phairin Na Wanna

ปกรณ์ มหากันธา Pakorn Mahakantha

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน Lamphun Buddhist College

Ping_26_01@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง“การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน 3) เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 รูป/คน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1.ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่า ชาวไทลื้อในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน จากหลักฐานข้อมูลสันนิษฐานว่ามีการอพยพมาจากเมืองเจียงฮายในสิบสองปันนา ขึ้นตรงกับมณฑลยูนนานของประเทศจีน คนไทลื้อส่วนใหญ่จึงยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนคือความเคารพบรรพบุรุษ นามสกุลจึงมักขึ้นต้นด้วยชื่อบรรพบุรุษ แล้วลงท้ายด้วยคำว่า “ใหญ่” เช่น ลูกหลานของพ่อหนานปัญญา แม่ฮ่วยซา ใช้นามสกุล ปัญญาใหญ่ ส่วนนามสกุลอื่น ๆ เช่น สิทธิใหญ่ ปัญญาใหญ่ ศรีนวลใหญ่ สุขะใหญ่ ใจยาใหญ่ รวมทั้งนามสกุล เชียงรุ่ง ก็ถือว่าเป็นนามสกุลที่แสดงให้ถึงความรักในแผ่นดินเกิดของบรรพชน 2.อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้ออำเภอบ้านธิจังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มชาวไทลื้อจะนับถือพระพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อในเรื่องภูติผีและวิญญาณ จะมีการประกอบพิธีกรรม มีการเซ่นไหว้บวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และทำบุญตามประเพณีทางพระพุทธศาสนาด้วยทุก ๆ เดือนในรอบปี 3.วิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติ

พันธุ์ไต้ลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่า ชาวไทลื้อมีความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการประพฤติที่เรียกว่า หลักจริยธรรม ได้แก่ หลักจริยธรรมทางสังคมและหลักจริยธรรม มีความเชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรมที่แต่ละบุคคลได้ทำไว้ ซึ่งตรงกับหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา คือ กัมมสัทธา ความเชื่อในเรื่องกรรม กรรมมีอยู่จริง วิปากสัทธา ความเชื่อในผลของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ทำอะไรไว้อย่อมได้รับ ผลอย่างนั้น

คำสำคัญ : อัตลักษณ์. พระพุทธศาสนา. กลุ่มชาติพันธุ์ .ไทลื้อ

ABSTRACT

The research study entitled “An Analytical Study of the Buddhist Identity of the Tai Lue Ethnic Group in Ban Thi District. Lamphun Province” aimed to 1) study the history of the Tai Lue ethnic group in Ban Thi District. Lamphun Province. 2) study the Buddhist identity of the Tai Lue ethnic group in Ban Thi District. Lamphun Province. and 3) analyze the Buddhist identity of the Tai Lue ethnic group in Ban Thi District. Lamphun Province. This research was a qualitative research using documents and in-depth interviews with 12 informants.

For the history of the Tai Lue ethnic group in Ban Thi District. Lamphun Province. it was found that the Tai Lue people in Ban Thi District. Lamphun Province. from the evidence. assumed that they migrated from Meng Cheng Hung in Xishuangbanna. It corresponded to the Yunnan province of China. Most of the Tai Lue people still maintained their identity. which was respect for their ancestors. The surname therefore often began with the name of the ancestor and ending with the word "Yai". For example. the descendants of Father Nan Panyo and Mother Oui Kha used the surname “Panyoyai”. and other surnames such as Sitthiyai. Panyayai. Srinualyai. Suyayai. and Jaiyayai. This included the surname “Chiang Rung”. which was considered as a surname that represented love in the homeland of their ancestors.

For the Buddhist identity of the Tai Lue ethnic group in Ban Thi District. Lamphun Province. it was found that the Tai Lue group believed in Buddhism. which

combined with the belief in ghosts and spirits. There were rituals. offerings to worship all the sacred things. and making merit according to Buddhist traditions every month of the year.

For analyzing the Buddhist identity of the Tai Lue ethnic group in Ban Thi District. Lamphun Province. it was found that the Tai Lue people had faith and belief in Buddhism. They had brought the principles of Buddhism as a principle of conduct. called “ethical principles”. This included social ethics and ethical principles. beliefs about karma. and the results of the karma that each person had done. It corresponded to the four principles of faith in Buddhism. “Kamma Suttha”. It was a belief that karma existed. Vipaka Sutta was a belief in the results of karma. It referred to doing good things and good things would happen to you. If you did bad things. bad things would happen to you. Whatever you did. you would get that result.

Keywords: Identity. Buddhist. Ethnic Groups. Tai Lue

บทนำ

มนุษย์ในสังคมโลกมีวัฒนธรรมและภูมิปัญญา รวมทั้งหลักศาสนา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและที่สำคัญที่สุดคือความมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันไป ตามจารีต ประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมอัตลักษณ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นนั้น มีหลักการพัฒนาทั้งภายในและภายนอกคือการพัฒนาทั้งทางกายและทางจิตใจ พระพุทธศาสนามีหลักการว่า “อุปปาทา วา ภิกขเว ตถาคตานิ อนุปปาทา วา” เป็นต้น แปลความว่า “ภิกษุทั้งหลาย พระตถาคตเจ้าทั้งหลายจะอุบัติขึ้นหรือไม่ก็ตาม ชาติุนั้นคือธรรมฐิติ (ความดำรงอยู่ตามธรรมชาติ) ธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติ) อิทัปปัจจยตา (ภาวะที่สรรพสิ่งเกิดดับตามเหตุตามปัจจัย) ก็ยังมีอยู่ พระตถาคตเจ้าย่อมตรัสรู้ทั่วถึงซึ่งชาติุนั้นแล้วบอก แสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนก ทำให้เข้าใจง่าย”(อง.ดิก. 20/576/368) ดังนั้นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาจึงถือเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และเข้าถึงได้โดยอาศัยปัญญาจากปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาจัดเป็นศาสนาประเภทอเทวนิยม และมีแนวคิดปฏิเสธพระเวทหรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า ดังนั้น คำสอนของพระพุทธศาสนา จึงมิได้มีแนวทางที่จะมุ่งประกอบพิธีเพื่อการเซ่นสรวงหรือบูชาเอาใจเทพเจ้าแต่อย่างใด เพราะพระพุทธศาสนานั้นมีความเชื่อที่เป็นอัตลักษณ์ของตนที่แตกต่างจากศาสนาพราหมณ์ คือ

(ก) พระพุทธศาสนามีความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ กล่าวคือ เชื่อว่ามนุษย์ มีความสามารถเหนือเทพเจ้า และสามารถที่กำหนดชะตากรรมของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงอำนาจของพระเจ้า หรือเทพยดาฟ้าดิน เพราะมนุษย์นั้นสามารถที่จะฝึกและพัฒนาเองให้ดีกว่าสัตว์และบรรดาเทพเจ้าทั้งหลายได้ ดังนั้น พิธีกรรมของพุทธศาสนา จึงมิได้มีเพื่อวัตถุประสงค์ของการบวงสรวงหรืออ้อนวอน

(ข) พระพุทธศาสนามีความเชื่อในเรื่องกรรมและผลของกรรม หมายถึง ความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทำกรรมใดไว้ ย่อมจะได้รับผลของการกระทำนั้น ไม่ใช่การรับผลจะมาจากสิ่งอื่น

(ค) พระพุทธศาสนาที่ความเชื่อต่อความจริงที่เกิดจากเหตุและผล กล่าวคือ เชื่อในหลักการตรัสรู้ของพระพุทธองค์ ในเรื่องปัจจุสมุปบาท (ม.ม. (ไทย) 12/306/338) ที่เห็นว่าความจริง มิได้มาจากการดลบันดาล แต่มาจากเหตุปัจจัยที่อิงอาศัยกัน หรือความจริงมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเพียงลำพัง แต่เป็นสิ่งที่มาจากการเหตุและผล ด้วยหลักความเชื่อดังกล่าว พิธีกรรมของพระพุทธศาสนา จึงมิได้ เกิดขึ้นมาเพื่อสนอง หรือเพื่อการอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ประการใด หากจะพิจารณาถึงความ เป็นมาของพิธีกรรม แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะไม่สนับสนุนการประกอบพิธีกรรมตามนัยของศาสนา เทวนิยมโดยทั่วไป แต่ไม่ได้ปฏิเสธว่าพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ไร้ความหมาย เพราะพิธีกรรมนั้นยังมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ในฐานะที่พิธีกรรมเหล่านั้น เป็นสิ่งที่สื่อถึงพระธรรมและพระวินัยได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2551 : 12) การเกิดขึ้นของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนานั้น มี องค์ประกอบ 4 ประการ คือ (1) ด้านหลักการ คือ หลักพระธรรมวินัย อันเป็นเนื้อหาของปรัชญา คำสอนของพระพุทธศาสนา (2) ด้านสถาบันพระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ ซึ่งจัดเป็นสรณะที่ชาวพุทธจะพึ่งยึดเหนี่ยวหรือมีศรัทธา คือเป็นสถาบันแห่งความเชื่อที่ชาวพุทธจะพึ่ง มี (3) ด้านพิธีกรรมตามคำสอน ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มี ความสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย (4) ด้าน ตัวบุคคล คือชาวพุทธที่เป็นผู้มีความเชื่อในคำสอนและแนวทางปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา (มหาวิทยาลัยพาร์อิสเทิร์น. 2565)

พระพุทธศาสนาเริ่มเข้ามาเผยแพร่ในดินแดนล้านนา ประมาณ 1181 ผ่านเข้ามาทางพม่า มอญ โดยมีศูนย์กลางการเผยแผ่อยู่ที่เมืองพันท หรือเมืองเมาะตะมะ ภายใต้การนำของพระมหาบุปผสวามีอุทุมพร ได้มีการส่งศิษยานุศิษย์เข้าสู่ดินแดนล้านนา พระพุทธศาสนาในระยะเริ่มแรกนั้นเป็นนิกายพื้นเมือง คำว่านิกาย จะหมายถึงกลุ่มพระที่รับและสืบทอดศาสนาจากแหล่งเดียวกัน นิกายจึงมีความหมายเหมือน “สำนัก” ที่คณะสงฆ์ได้ไปศึกษาเล่าเรียนมามากกว่าที่จะเป็นองค์กรสังกัดตั้งเช่นปัจจุบัน (มหาวิทยาลัยพาร์อิสเทิร์น.2565) ดังนั้นพระพุทธศาสนาได้ฝังลึกลงในสังคมชาวพุทธมาอย่างช้านาน จังหวัดลำพูน มีประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม โดยแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ไทยอง ไทลื้อ และ กระเหรี่ยง โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อได้อพยพมาจากเมืองยองและเมืองใกล้เคียงในสิบสองปันนา ย้ายมาสองช่วงใหญ่ ๆ คือ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2348 ซึ่งจากหลักฐานท้องถิ่นเรียกว่าการอพยพแบบเทครัว หรือนโยบายเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมืองเมื่อในอดีต (เบญจวรรณ สุวัฒน์. 2558) ปัจจุบันชาวไทลื้อได้อพยพมาอาศัยในจังหวัดลำพูน โดยอยู่ในอำเภอบ้านธิในปัจจุบัน โดยเรียกว่า ชุมชนบ้านธิ ได้ตั้งบ้านเรือนตามลุ่มน้ำที่เป็น ที่ราบ มีแม่น้ำโดยที่น้ำไหลผ่านตลอดปี หรือน้ำธิ หรือน้ำแม่ธิ รวมกันเป็นชุมชนใหญ่ เรียกว่า ชุมชนบ้านธิ ในสมัยที่ยังไม่มีการแบ่งหมู่บ้านหรือตำบลเช่นปัจจุบัน ได้รวมตัวกันเฉพาะกลุ่มไทลื้อเท่านั้น ที่สำคัญคือ ผู้นำชาวไทลื้อกลุ่มแรกที่มาคือ พ่อหนาน ปัญโญ และแม่อุ้ยชา โดยเป็นที่รักเคารพและศรัทธาของชาวชุมชนบ้านธิในปัจจุบันเป็นอย่างมาก จะเห็นว่าการนำชื่อมาตั้งเป็นนามสกุล ต้องมีคำ ปัญโญอยู่แทบทุกครั้ง

ชาวไทลื้อที่ได้มาอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านธิ จะมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับชาวล้านนา เจ้าของถิ่นเดิมมาก มีการปรับตัวได้ดี แต่มีลักษณะบางประการของชาวไทลื้อ ซึ่งเรียกตนเองว่า คนลื้อนั้นจะมีอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ตราบจนปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษาพูดอันไพเราะ ความขยัน อุปนิสัยรักสงบ วิถีชีวิตเรียบง่าย นอกจากนั้นแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอาไว้ (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2565) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา มีประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สะท้อนให้เห็นความเป็นอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมของชาวไทลื้อได้เด่นชัด ดังนี้

1) กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อก็มีการปรับตัวเข้ากับท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน โดยเฉพาะในส่วนบ้านเรือนที่อยู่อาศัย แต่เดิมนิยมสร้างเป็นเรือนไม้ยกพื้นสูง หลังคาขนาดใหญ่ลาดเอียงคลุมลงมาจนถึงฝาเรือน ภายในเรือนเป็นโถงกว้างและไม่นิยมทำหน้าต่างมากนักเพราะเป็นพื้นที่ที่มีอากาศหนาว

เย็น เมื่อชาวไทลื้อย้ายถิ่นฐานเข้ามาจึงมีการสร้างเรือนแบบหลังคาสองจั่วตามแบบเรือนไทยวนและมีหน้าต่างเรือนมากขึ้น เพื่อให้ถ่ายเทอากาศ

2) กลุ่มชาติพันธุ์มักประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ว่างเว้นจึงนิยมทอผ้าเพื่อไว้ใช้สอยและถวายเป็นพุทธบูชา ถึงแม้ว่าถิ่นฐานของชาวไทลื้อจะกระจายอยู่ทั่วไป แต่การดำรงชีวิตของกลุ่มไทลื้อทุกแห่งจะมีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เหมือนกัน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากภาษา การแต่งกาย อาหารประเพณี และความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

3) หญิงสาวกลุ่มชาติพันธุ์มีฝีมือด้านการทอผ้าเป็นอย่างดี เพราะได้รับการฝึกฝนมาจากแม่และญาติพี่น้องฝ่ายหญิง การออกแบบสร้างสรรค์ผ้าทอไทลื้อถือได้ว่าเป็นความวิจิตรพิสดาร โดยสามารถทำเป็นลวดลายต่างๆ ได้ด้วยเทคนิคการจก การจิด และเกาะลัว่ง เช่น ลายนาค ลายหงส์ ลายปราสาท เป็นต้น ผ้าทอที่ทำขึ้นนั้นใช้สำหรับเป็นเครื่องนุ่งห่มของคนในครอบครัว รวมถึงเป็นเครื่องใช้จำพวกที่นอน หมอน ผ้าห่ม ฯลฯ ทั้งนี้หากต้องการทำบุญก็จะทอตุ่ง หรือผ้าที่ใช้ในพุทธศาสนาถวายที่วัด สร้างกุศลให้ผู้หญิงแทนการบวชพระ

4) การแต่งกายของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์นิยมสวมเสื้อปิดสี่เหลี่ยม เป็นเสื้อที่ไม่มีกระดุม แต่จะผูกเชือกที่سابเสื้อด้านซ้าย นุ่งซิ่นดำลือ อาจมีเพิ่มลวดลายด้วยเทคนิคต่าง ๆ เพื่อความสวยงาม เกล้ามวยผมไว้บนกระหม่อมและเคียนหัวด้วยผ้าพื้นสีขาวหรือสีชมพู ส่วนบุรุษนิยมสวมเสื้อแขนยาว สวมทับด้วยเสื้อผ่าหรือเสื้อกั๊กปกลวดลายด้วยเลื่อม สวมกางเกงขายาวสีเดียวกับเสื้อ ต่อหัวกางเกงด้วยผ้าสีขาว เคียนหัวด้วยผ้าพื้นสีขาวหรือสีชมพู ทั้งชายและหญิงนิยมสะพายถุงย่าม หากไปวัดจะพาดบ่าด้วยผ้าเช็ดทุกครั้ง (ฐาปนีย์ เครือระยาม. 2565)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์ วิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อมีลักษณะเด่นชัดในเรื่องความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาถือเป็นแบบแผนการปฏิบัติตนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการผสมผสานในการดำเนินชีวิต เป็นประเพณี พิธีกรรม จึงเรียกว่าเป็นวิถีชีวิตแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมจะส่งผลกระทบต่อการศึกษา ประเพณี และวัฒนธรรมโบราณที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ทั้งในส่วนวิถีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอัตลักษณ์ด้านความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งเป็นรากฐานของวิถีการดำเนินชีวิตนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อเป็นอย่างมาก และถึงแม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทลื้อมีความเชื่อในเรื่องของผีบรรพบุรุษที่โดดเด่นในวิถีวัฒนธรรม แต่ด้วยอิทธิพลของวัฒนธรรมดั้งเดิมในถิ่นฐานที่เข้ามาอยู่นั้นเป็น

วัฒนธรรมชาวพุทธ จึงทำให้เกิดการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อดั้งเดิม กับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างกลมกลืน พิธีกรรมหลายอย่าง เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ พิธีสืบชาติ พิธีทอดจุลกฐิน เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน เนื่องด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้ออำเภอบ้านธิ ยังคงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทลื้ออย่างโดดเด่นกว่าที่อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา การแต่งกาย พิธีกรรม เป็นต้น ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อไว้อย่างลึกซึ้ง

ดังนั้นแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะการศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อที่สำคัญชุมชนหนึ่งในจังหวัดลำพูน ที่ยังคงวิถีอัตลักษณ์ของชาวกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อได้อย่างเหนียวแน่นจนมาถึงปัจจุบัน และประเด็นที่น่าสนใจโดยเฉพาะศึกษาประวัติและความเป็นมา พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวชาติพันธุ์ไทลื้อ เพื่อเป็นการดำรง สืบสาน ต่อยอด และรักษาไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมที่ผสมผสานกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาในแบบฉบับของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และอนุรักษ์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้ออำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
3. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้ออำเภอบ้านธิจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง“การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน 3) เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน โดยมีวิธีวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงเอกสาร และการศึกษาเก็บข้อมูลเชิงสัมภาษณ์ ตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1) การวิจัยเชิงเอกสาร ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม โดยศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

(1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

(2) ศึกษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

2) การศึกษาเก็บข้อมูลเชิงสัมภาษณ์ เป็นการลงพื้นที่ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่

(1) หมู่ที่ 11 บ้านแพะตันยางงาม ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

(2) หมู่ที่ 17 บ้านป่าปี่ ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

(3) หมู่ที่ 18 บ้านท่าตุ้ม ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

เพื่อการสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจาก นักประวัติศาสตร์ ปราชญ์ท้องถิ่น นักวิชาการพระสังฆาธิการในศาสนา ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาวัฒนธรรม อำเภอและตำบล และผู้นำชาติพันธุ์ไทลื้อในแต่ละหมู่บ้าน

พื้นที่วิจัย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่การวิจัยใน 3 หมู่บ้าน เนื่องจากตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน มีหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อได้แก่ ไทยอง ไทลื้อ ไทยวน อาศัยอยู่ร่วมกัน ผู้วิจัยเลือกจึงศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ที่ยังคงรักษาไว้ซึ่ง อัตลักษณ์วัฒนธรรมไทลื้ออันดีงามไว้ เช่น ภาษา การแต่งกาย พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัย 3 หมู่บ้านในตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ได้แก่

1) หมู่ที่ 11 บ้านแพะตันยางงาม ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

2) หมู่ที่ 17 บ้านป่าปี่ ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

3) หมู่ที่ 18 บ้านท่าตุ้ม ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มเป้าหมาย

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลักแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่คณะผู้วิจัยกำหนดขึ้น จำนวน 12 คน โดยแบ่งสัดส่วนดังนี้

(1) นักประวัติศาสตร์ ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 1 คน

- (2) นักวิชาการ จำนวน 2 คน
- (3) พระสงฆ์ในการในศาสนา 2 รูป
- (4) ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน
- (5) ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอและตำบล จำนวน 2 คน
- (6) ผู้นำชาติพันธุ์ไทลื้อ จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ผู้ศึกษาวิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้

- 1) ประวัติและความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ
- 2) วิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม
- 3) อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ได้แก่ วิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม
- 4) อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ได้แก่ วิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือวิจัย

3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. สร้างเครื่องมือ

5. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

6. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

7. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กำหนดไว้

2) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมเอกสาร ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และงานเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และอัตลักษณ์ของกลุ่มไทลื้อ

2. ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) สำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) ตามประเด็นสำคัญของวัตถุประสงค์การวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ไทลื้อมีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกับชาวล้านนาบางประการ แต่ก็ยังรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เอาไว้อย่างเด่นชัด เช่น ภาษา ประเพณี พิธีกรรมและศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองเอาไว้อย่างเหนียวแน่น ชุมชนไทลื้อได้ตั้งถิ่นฐานกระจายกันอยู่ในจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงราย พะเยา น่าน แพร่ ลำปาง เชียงใหม่และลำพูน ในส่วนของจังหวัดลำพูน ไทลื้อจะตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอบ้านธิ สามารถนำ

วัฒนธรรมของตนปรับให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน ทั้งยังใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายและพอเพียงถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นจนถึงปัจจุบัน

1. จากศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่า ไทลื้อ หรือไทลื้อ เป็นชาวไทยกลุ่มหนึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแถบสิบสองปันนาของจีน มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือ การใช้ภาษาไทลื้อ และยังมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อื่น ๆ เช่น การแต่งกาย อาหาร ศิลปะการสร้างที่อยู่อาศัยและประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กลุ่มไทลื้อมีถิ่นอยู่บริเวณเมืองลี่หลวง จีนเรียกว่า “ลื้อแจง” ต่อมาได้ย้ายลงมาอยู่บริเวณเมืองหนองแสง หรือ ปัจจุบันคือ คุณหมิง ประเทศจีน จากนั้นก็ย้ายลงมาสู่ลุ่มแม่น้ำโขง สิบสองปันนา ในราวศตวรรษที่ 12 มีวีรบุรุษชาวไทลื้อ ชื่อว่า เจ้าเจียงหาญ ได้รวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ ในสิบสองปันนาปัจจุบัน ตั้งเป็นอาณาจักรแจ๋ลื้อ (เซอลี่) โดยได้ตั้งศูนย์อำนาจการปกครองเอาไว้ที่หอค้าเชียงรุ่งนานถึง 70 ปี ต่อมาถึงสมัยเจ้าอินเมืองครองราชย์ ได้แบ่งเขตการปกครองเป็นสิบสองหัวเมือง แต่ละหัวเมืองมีที่ทำนอยู่ 1.000 หาบข้าว จึงเป็นที่มาของชื่อ “สิบสองปันนาหรือสิบสองเจ้าไต)

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในอำเภอบ้านธิ จากหลักฐานข้อมูลสันนิษฐานว่าอพยพมาจากเมืองแจงฮู่ในสิบสองปันนา ซึ่งเมืองนี้ตั้งอยู่ในแถบชายแดนภาคใต้ของมณฑลยูนนานทิศตะวันออกติดกับแขวงพงสาลี ประเทศลาว ทิศใต้ติดแขวงอุดมชัย แขวงหลวงแม่ทาประเทศลาวและยังมีเขตติดต่อกับท้องถิ่นเมืองยอง เมืองยาง เชียงตุง ประเทศพม่า ปัจจุบันแคว้นสิบสองปันนา ขึ้นตรงกับมณฑลยูนนานของจีน มี 3 อำเภอ คือ เชียงราย เมืองฮาย และเมืองล่า สำหรับเมืองล่าประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติไต นอกนั้นเป็นชาวฮั่นและชาวเขา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1723 ถึงปี พ.ศ. 2492 รวมเป็นระยะเวลา 769 ปี สิบสองปันนาเป็นที่ตั้งของอาณาจักรเชียงรุ่ง ซึ่งมีการปกครองตามระบอบศักดินา มีพระเจ้าแผ่นดินเป็นประมุข ชื่อเดิมของดินแดนนี้คือ “เมืองลื้อ”

พ่อหนานสุตัน ปัญญาใหญ่ ได้เล่าว่า ขณะนั้น เกิดความไม่สงบในเมืองเชียงรุ่ง สาเหตุมาจากการแย่งชิงพระราชบัลลังก์หลายต่อหลายครั้ง นอกจากนั้นก็ยังมียุทธการจากการรุกรานของกองทัพพม่า ล้านนา แต่ในที่สุดก็ล่มสลาย เพราะกองทัพมองโกล จนถึงปีพ.ศ. 1827 อาณาจักรเชียงรุ่งและสิบสองปันนา จึงตกเป็นเมืองขึ้นของจีน ตั้งแต่บัดนั้น บุคคลที่อพยพมาอาศัยอยู่ที่บ้านธิเป็นกลุ่มแรกชื่อว่า พ่อหนานปัญญาและแม่ฮั่วชา ท่านได้อพยพครอบครัวประมาณ 2-3 ครอบครัว หนีภัยสงครามมาจากเมืองเชียงรุ่ง เดินทางรอนแรมข้ามน้ำเข้าเขา มาถึงดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแมกไม้หนานาพันธุ์ มีแม่น้ำไหลผ่านอยู่ตลอด ท่านได้พาครอบครัวไปทางเหนือของแม่น้ำ เพราะเห็นว่ามีต้นไม้ใหญ่ดี

อยู่ที่สูงมีความปลอดภัย มีน้ำป่าไหลหลาก และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านแพะ” ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น บ้านต้นยางงาม หลังจากนั้นได้มีชาวไทลื้ออพยพมาสมทบ โดยทยอยมาทีละครอบครัว บางครอบครัวก็มาแล้วกลับไป บางครอบครัวก็ไม่กลับไปอยู่ที่นั่นถึงปัจจุบัน

คนไทลื้อบ้านธิยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเอาไว้ トラบจนทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย อาหาร สถาปัตยกรรม ประเพณี ความเชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาซึ่งเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น อุปนิสัยมีความรักสงบ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร ขยันขันแข็งในการทำงาน การคบค้าสมาคมในวงแคบ ๆ ความรักของหนุ่มสาวก็มักอยู่ในกลุ่มไทลื้อด้วยกัน บางทีก็เป็นเครือญาติเดียวกันจึงมีวิถีชีวิตแบบคลุณฺทงซนอยู่บ่อยครั้ง คนไทลื้อส่วนใหญ่จึงยังรักษาเอกลักษณ์ของตนคือความเคารพบรรพบุรุษ นามสกุลจึงมักขึ้นต้นด้วยชื่อบรรพบุรุษ แล้วลงท้ายด้วยคำว่า “ใหญ่” เช่น ลูกหลานของพ่อหนานปัญญา แม่ฮ้อยซา ใช้นามสกุล ปัญญาใหญ่ ส่วนนามสกุลอื่น ๆ เช่น สิทธิใหญ่ ปัญญาใหญ่ ศรีนวลใหญ่ สุขะใหญ่ ไจยาใหญ่ รวมทั้งนามสกุล เชียงรุ่ง ก็ถือว่าเป็นนามสกุลที่แสดงให้ถึงความรักในแผ่นดินเกิดของบรรพชน

2. จากการศึกษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้ออำเภอบ้านธิจังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มชาวไทลื้อจะนับถือพระพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อในเรื่องภูตผีและวิญญาณ วิถีชีวิตความเป็นอยู่จะดำรงชีพอยู่ในสังคมการเกษตรกรรม ตามสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ จะมีการประกอบพิธีกรรม มีการเซ่นไหว้ดวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และทำบุญตามประเพณีทางพระพุทธศาสนาด้วยทุก ๆ เดือนในรอบปี เช่น ทำบุญวันเข้าพรรษา ออกพรรษา ทำบุญประเพณีวันสงกรานต์ ทำบุญทอดกฐินสามัคคี เป็นต้น และทำบุญตามช่วงโอกาสต่าง ๆ เช่น ทำบุญผ้าป่าสามัคคี การฉลองเสนาสนะของ (ปอยหลวง) ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ หรือ ทำบุญงานศพ เป็นต้น ประเพณีความเชื่อเหล่านี้ ถือเป็นโอกาสที่จะได้ร่วมกันทำบุญ รักษาศีล และเจริญภาวนา ซึ่งล้วนแล้วมาจากความเชื่อความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

3. จากวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อมีความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการประพฤติที่เรียกว่า หลักจริยธรรม ได้แก่ หลักจริยธรรมทางสังคม และหลักจริยธรรมของปัจเจกบุคคล หลักจริยธรรมทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อเป็นคนรักครอบครัว รักพวกพ้อง ดังนั้นหลักคำสอนที่เป็นบรรทัดฐานของทุกคนที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน ได้แก่ หลักศีลห้า การทำบุญในแต่ละครั้งจะมีการไหว้พระ รัชศีล โดยเฉพาะวันพระใหญ่ คือ ขึ้น 15 ค่ำ หรือ แรม 14

คำ คนเฒ่าคนแก่จะเข้าวัด ทำบุญตักบาตร และรักษาศีล ซึ่งถือเป็นวิถีชีวิตที่ได้ปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อจะแสดงออกถึงความกตัญญูต่เวทีต่อบรรพบุรุษ ซึ่งถือว่าได้รับอิทธิพลจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งมีอุปนิสัยแสดงความเคารพต่อผู้คนที่มีความคุณวิญญูและมีพระคุณ อันแสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนและเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และผู้อาวุโส สำหรับหลักจริยธรรมของปัจเจกบุคคล กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ มีความเชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรมที่แต่ละบุคคลได้ทำไว้ ซึ่งตรงกับหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา คือ กัมมสัทธา ความเชื่อในเรื่องกรรม กรรมมีอยู่จริง วิปากสัทธา ความเชื่อในผลของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ทำอะไรไว้อย่อมได้รับ ผลอย่างนั้น ทั้งนี้ความเชื่อจะผสมผสานระหว่างความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณและพระพุทธศาสนาควบคู่กันไปด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่า ไทลื้อ หรือไทลื้อ เป็นชาวไทยกลุ่มหนึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแถบสิบสองปันนาของจีน มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือ การใช้ภาษาไทลื้อ และยังมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อื่น ๆ เช่น การแต่งกาย อาหาร ศิลปะการสร้างที่อยู่อาศัยและประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กลุ่มไทลื้อมีถิ่นอยู่บริเวณเมืองลีหลวง จีนเรียกว่า “ลื้อเจง” กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในอำเภอบ้านธิ จากหลักฐานข้อมูลสันนิษฐานว่าอพยพมาจากเมืองเจงฮู่ในสิบสองปันนา ซึ่งเมืองนี้ตั้งอยู่ในแถบชายแดนภาคใต้ของมณฑลยูนนาน ทิศตะวันออกติดกับแขวงฟองสาลี ประเทศลาว ทิศใต้ติดแขวงอุดมชัย แขวงหลวงแม่ทาประเทศลาวและยังมีเขตติดต่อ กับท้องถิ่นเมืองยอง เมืองยาง เชียงตุง ประเทศพม่า ปัจจุบันแคว้นสิบสองปันนา ขึ้นตรงกับมณฑลยูนนานของประเทศจีน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาขององค์ สิริยเมฆะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานภาพการศึกษาชาติพันธุ์ไทลื้อ ตั้งแต่ พ.ศ. 2480 - 2540” ไทลื้อเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่พูดภาษาในตระกูลไต อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ทางตะวันออกของพม่า ทางตอนเหนือของลาว เวียดนามและไทย สำหรับในประเทศไทยแล้ว พบชาวไทลื้ออาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย เชียงใหม่ และลำพูน ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมชาวไทลื้อมีความแตกต่างจากคนเมืองหรือคนล้านนา ทำให้นักวิชาการ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศสนใจศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทลื้อ นับตั้งแต่ระยะยุคสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน (องค์ สิริยเมฆะ. 2558 : 125) อีกทั้งยังสอดคล้อง ข้อมูลในหนังสือ “ไทยสิบสองปันนา” โดย บุญช่วย ศรี

สวัสต์ เชื่อว่าอยู่บริเวณสิบสองพันนา มีเมืองเชียงรุ่งเป็นรัฐศูนย์กลางนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท และมีเมืองต่าง ๆ สิบเอ็ดเมืองเป็นบริวาร รวมถึงเมืองอุเหนือ อุใต้ และเมืองสิงในปะเทศลาวปัจจุบัน จากตำนานสิบสองพันนา บางประวัติกล่าวไว้ว่า ชาวไทลื้อถูกชาวฮ่อตีแตกพ่ายทำให้ผู้คนได้อพยพลงทางใต้มายังไทยและลาว ส่วนไทลื้อในประเทศไทยนั้นอาศัยอยู่ทางภาคเหนือของไทยในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย เชียงใหม่ และลำพูน (บุญช่วย ศรีสวัสต์. 2547 : 17)

จากการศึกษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้ออำเภอบ้านธิจังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มชาวไทลื้อจะนับถือพระพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อในเรื่องภูตผีและวิญญาณ วิถีชีวิตความเป็นอยู่จะดำรงชีพอยู่ในสังคมการเกษตรกรรม ตามสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ จะมีการประกอบพิธีกรรม มีการเซ่นไหว้ดวงสงวบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และทำบุญตามประเพณีทางพระพุทธศาสนาด้วยทุก ๆ เดือนในรอบปี สอดคล้องกับการศึกษาของ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “**อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อ จังหวัดพะเยา**” พบว่า พิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อที่จังหวัดพะเยาได้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทลื้อ อันได้แก่ แนวคิดของพิธีกรรม ความเชื่อ รูปแบบและข้อบัญญัติของพิธีกรรม ภาษา ตลอดจนสัญลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ (เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์. 2561 : 173)

จากวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อมีความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการประพฤติที่เรียกว่า หลักจริยธรรม ได้แก่ หลักจริยธรรมทางสังคม และหลักจริยธรรมของปัจเจกบุคคล หลักจริยธรรมทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อเป็นคนรักครอบครัว รักพวกพ้อง ดังนั้นหลักคำสอนที่เป็นบรรทัดฐานของทุกคนที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน ได้แก่ หลักศีลห้า การทำบุญในแต่ละครั้งจะมีการไหว้พระ รับศีล โดยเฉพาะวันพระใหญ่ คือ ขึ้น 15 ค่ำ หรือ แรม 14 ค่ำ คนเฒ่าคนแก่จะเข้าวัด ทำบุญตักบาตร และรักษาศีล ซึ่งถือเป็นวิถีชีวิตที่ได้ปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อจะแสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษ ซึ่งถือว่าได้รับอิทธิพลจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งมีอุปนิสัยแสดงความเคารพต่อผู้คนที่มีความรู้ ภูมิปัญญาและผู้มีพระคุณ อันแสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนและเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และผู้อาวุโส สำหรับหลักจริยธรรมของปัจเจกบุคคล กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ มีความเชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรมที่แต่ละบุคคลได้ทำไว้ ซึ่งตรงกับหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา คือ กัมมสัทธา ความเชื่อในเรื่องกรรม กรรมมีอยู่จริง วิปากสัทธา ความเชื่อในผลของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ทำอะไรไว้อย่อม

กลมกลืน เกิดเป็นพิธีกรรม เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา อันเป็นการแสดงออกซึ่งความเคารพ ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาตราบจนถึงปัจจุบัน

1.หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ควรมีกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมที่ดงามให้คงอยู่กับ สังคมตลอดไป

2.จากการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษา การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ โดยเน้นถึงภูมิปัญญา ภาษา วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย การกินและที่อยู่อาศัย เพื่อเป็นการสร้างรายได้ในชุมชน

3.จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อให้เล็งเห็น ความสำคัญของหลักความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ที่ถือเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีการ ผสมผสานระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษและพระพุทธศาสนา

References

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2565). *เทศกาลและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ฐานิย์ เครือระยา. *ไทลื้อ*. สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.บทความ.

(วันที่ 14 ตุลาคม 2565) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://artculture.cmu.ac.th/Lanna>
เบญจวรรณ สุขวัฒน์.(2558). “การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน : การต่อรองเพื่อสิทธิทางการเมืองเป็นพลเมืองทางวัฒนธรรม”. *ดุชนิพนธ์ปริญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ไทยศึกษา)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์.(2547). *ไทยสิบสองปันนา เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 2 .กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม.

เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์.(2561). “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพิธีกรรมแห่งชีวิตชาว ไทลื้อ จังหวัดพะเยา”. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*. ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม).

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

องค์ สุริยเมฆะ.(2558). “สถานภาพการศึกษาชาติพันธุ์ไทลื้อ ตั้งแต่ พ.ศ. 2480 2540”. วารสาร
รามคำแหง. ฉบับมนุษยศาสตร์. ปีที่ 34. ฉบับ 1 (มกราคม – มิถุนายน).

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรม ไทยอง พม่า ลำพูน ไทย
เอกสาร “ไทยอง ชีวิต ศรัทธา สล่าแผ่นดิน”. เอกสารวิชาการ. (วันที่ 12 ตุลาคม 2565).
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.sac.or.th/databases/ethnicedb/research>